

E-tervise kogukonna kärjad

Tanel Ross- jutupunktid

Eesti vajab praegu ja tulevikus tervishoiusüsteemi, kus pööratakse olulist tähelepanu haigusi ennetavale ja tervist edendavatele tegevustele, avastatakse haigused varakult ning kogu süsteemis pakutakse õigeaegset, kvaliteetset ja patsiendikeskset ravi.

Sarnaselt pea kõigi arenenud riikide tervishoiusüsteemidega, seisab ka Eesti tervishoid täna mitmete väljakutsete ees – vananev elanikkond, aina enam krooniliste haigustega inimesi, ühiskonna muutuvad ootused aga ka infotehnoloogiate läbipõimumine meie igapäevaeluga, mis toob ühelt poolt kaasa palju võimalusi, teisalt paneb süsteemi arendamise eest vastutavatele osapooltele suure vastutuse nii süsteemi arendamisel tervikuna kui ka kasutajasõbralike ja toimivate e-lahenduste loomisel.

Eesti tervishoid on viimastel aastatel teinud jõudsalt samme, et nendeks väljakutseteks valmis olla ning jätkuvalt kogu Eesti elanikkonna tervist ja heaolu kaitsta. Seejuures toetab strateegiline, kvaliteetne ja kuluefektiivne tehnoloogiline arendustegevus Eesti Haigekassa arengut. Loodud on mitmeid kaasaegseid e-teenuseid ja IT lahendusi, mis kõik täidavad eesmärki toetada arste nende töös, võimaldada kõigile olulistele osapooltele ligipääs vajalikule infole ja kiirendada infovahetust ning suurendada kasutusmugavust.

HAIGEKASSA ON ARENDUSTEGEVUSTES PÕÖRANUD TÄHELEPANU TERVISHOIUSÜSTEEMI VÄLJAKUTSETELE

Viimaste aastate arengute kontekstis võib haigekassa tegevustest oluliste märksõnadena välja tuua näiteks töövõimetuslehtede täielikult elektroonilise menetluse juurutamise, ravimite koostoitmete registri loomise, e-konsultatsiooni teenuse loomise eriarsti ja perearsti koostöö soodustamiseks ning kvaliteetse ravi tagamiseks aga ka patsientidele võimaluse loomine patsiendiportaalis vaadata, milliseid raviarveid on haigla või perearst tema eest haigekassale esitanud.

Need võimalused on aidanud kaasa meie tervishoiu tõenduspõhisemaks, kvaliteetsemaks ning efektiivsemaks muutmisel.

Lisaks sellele, et digilahendused tõstavad oluliselt kasutusmugavust ja kiirust, on oluline ka see, et tänu e-teenustele ja IT lahendustele on süsteemis aina enam kvaliteetseid andmeid, mille analüüsimise ja sünteesimise abil on võimalik saada väärtuslikku teavet kitsaskohtadest ja parendusvajadustest, mida omakorda on võimalik arvestada poliitikakujundamises.

Haigekassa andmekogud – retseptikeskus, raviarvete andmebaas – leiavad aina enam kasutust tervishoiusüsteemi toimimise analüüside teostamisel ja tulevikusuundade seadmisel.

- 2015. aastal valminud WB uuring integreeritud ravi olukorrast Eestis on leidnud tähelepanu ja rakendust mitmetes uutes algatustes, mh on analüüsi tulemusel tehtud olulisi järeldusi ning planeeritud tegevusi uue rahvastiku tervise arengukava kontekstis.
- Kliinilised indikaatorid, mis võimaldavad ühtsetel alustel teostatud andmepäringutele tuginedes võrrelda omavahel Eesti raviasutusi, võimaldavad haiglatel analüüsida oma ravipraktikaid, õppida vajadusel teistelt haiglatelt. Selle tulemusel paraneb Eesti elanikele osutatavate raviteenuste kvaliteet.
- Pooleli on ka analüüs, milles liidetakse tervishoiu- ja sotsiaalsüsteemi andmekogude valitud andmed, et saada parem ülevaade sellest, kuidas kasutatakse Eestis erinevaid avalikke

teenuseid eakate hoolduses. Analüüsi tulemusel on võimalik aru saada, kuidas süsteemi efektiivsemalt korraldada.

Süsteemi operatiivsuse suurendamisel e-teenuste ja IT lahenduste vaates, tuleb meeles pidada, et kogu arstkonna ja riiklike institutsioonide aga ka inimeste tarbeks loodavate teenuste keskmes peab olema inimene – patsient.

Personaliseeritum lähenemine patsiendile, mille eelduseks on omavahel liidestatud ja suhtlevad andmekogud, andmete kiire kättesaadavus ning nende kasutatavus. Patsiendikeskse lähenemise näitena võib tuua riskipatsientide ravi koordineerimise mudeli ettevalmistamise, mille käigus olene koostöös Maailmapanga ekspertidega välja tootunud mudeli, mis edaspidi toetab perearste ja -õdesid krooniliste haigustega patsientide ravi koordineerimisel ja nende seisundi jälgimisel. See on üks esimestest sammudest, sarnaste patsiendikesksete lahenduste loomisele peame keskenduma ka järgnevatel aastatel.

LÄHIMA PAARI AASTA EESMÄRKIDEKS ON SÜSTEEMI PÕHIELEMENTIDE KAASAJASTAMINE JA TUGEVDAMINE TERVIKUNA

Digitaliseerimist ja innovaatilisi IT lahendusi tuleb kasutada ühiskonna ja rahvatervise kasuks. Samas on e-tervisele suunatud digilahendused tõhusalt rakendatavad ainult siis kui solidaarsusel põhineva tervishoiusüsteemi põhielemendid ja rollid on kindlalt paigas.

Ravikindlustuse vaates on meie eesmärgiks aastaks 2020 saavutada:

Tugeva esmatasandi arstiabi pakkumise alused, mille keskmes on esmatasandi tervisekeskus, koos perearsti, pereõe ning toetava meeskonnaga. See tähendab, et kõigile Eesti inimestele on tagatud kodulähedane tervisekeskus, kus pakutakse kõiki esmavajalikke tervishoiuteenuseid. Sellise mudeli efektiivsaks toimimiseks on paigas motiveeriv ja efektiivne rahastusmudel.

Tervisekeskuste arendamisel on järgnevatel aastatel väga oluline luua kaasaegsed tööriistad ja IT ressursid, mis võimaldavad patsientide tõhusat teenusele suunamist ning ravi koordineerimist. Nendeks meetmeteks on mh. ravi- ja käsitlusjuhendite rakendamine läbi interaktiivse otsustustugede platvormi, saatekirjade koostamise ja menetlemise reeglid, terviklikud IT lahendused, k.a. üleminek digisaatekirjale ja e-konsultatsiooni laiendamine.

Vajaminev kvaliteetne (oma ala pädevate spetsialistidega, kaasaegse tehnoloogiaga) eriarstiabi inimese kodumaakonnas või suuremas keskses. Eriarstiabi ühtlase kättesaadavuse ja kõrge kvaliteedi tagamiseks tuleb toetada ja motiveerida haiglate võrgustamist ja koostööd.

Lisaks on oluline tagada:

- Kättesaadav ja sotsiaalsüsteemiga integreeritud õendusabi (kui võimalik, siis patsiendi enda kodus).
- Haigusi ennetavad teenused, mille hulka kuulub ka järjepidev tähelepanu tervisekirjaoskuse ja teadlikkuse toetamisel.
- Lisaks on oluline kaasaegses maailmas luua ja toetada võimalusi, et inimesed ei oleks tänases globaalses ühiskonnas avalike teenuste saamise seisukohast piiratud riigipiiridega.

TULEVIKU VAATES ON PEAMISTEKS VÄLJAKUTSETEKS /PLAANIDEKS SELLISTE E-TEENUSTE LOOMINE, MIS TOETAVAD KVALITEETSEMAT, PATSIENDIKESKSEMAT TERVISHOIOUSÜSTEEM

Eeltoodust tulenevalt on tuleviku vaates riikliku tervishoiusüsteemi ja tervishoiuteenuse osutajale oluline:

- **Ravikvaliteedi arenguks toetada kaasaegseid otsustustoe süsteeme.** Töötame koostöös SOMiga välja üleriigilise avaliku e-teenusena kliinilise otsustustoe nii perearstile kui pikemas perspektiivis kõigile tervishoiuteenuse osutajatele. Erinevad otsustustoad aitavad arstidel, teistel tervishoiutöötajatel ja üksikisikutel langetada kliinilisi või tervisealaseid otsustusi sidudes automaatselt koondatud isiku terviseandmeid tõendus põhise teadmusega. Innovaatilise tervishoiu otsustustoe infosüsteemi rakendamine aitab lahendada mitmeid Maailmapanga Grupi uuringus väljatoodud kitsaskohti (puudulik ravijuhendite järgimine, patsiendid ei saa ravijuhendites ette nähtud ennetavaid teenuseid, kasutuses on vähe formaalseid patsientide käsitluse standardeid, n. ö algoritme) ning parendaks üldist arstiabi kvaliteeti.
- Tuleviku eesmärkide saavutamisel peame oluliseks arenenud **planeerimisvõimekust** ja terviklikku ning selgete põhimõtetega **arstiabi ostustrateegia arendamist**, et liiguksime piiratud ressursi tingimustes edasi efektiivsema ning kindlustatute jaoks kvaliteetsema teenuse pakkumise poole. Arstiabi ostustrateegiat tuleb edasi arendada üld- ja eriarstiabis, tuues tugevamalt sisse kvaliteedikomponendi ning ravi integreeritud käsitluse. Strateegilise ostmise üheks eesmärgiks on toetada terviklikku raviprotsessi, et raviasutuste tegevuste mõõtmine ja kuluarvestus oleks patsiendipõhine.
- **Toetame e-konsultatsiooni teenuse jätkuvat arendamist** ning laiendame e-konsultatsiooni kasutamist kõigile erialadele, et tagada selle teenuse abil tervisemurede lahendamine õiges ravitüübis (esmatasandil või eriarstiabis) ning analüüsime eriarstide vahelise e-konsultatsiooni teenuse võimalusi.
- Saatekirjad ja vastuvõtule registreerimine peab toimuma keskse infosüsteemi kaudu. Toetame **digisaatekirja täielikku kasutuselevõtmist**. Digisaatekirjade kasutamine ravile suunamisel ja ravijärjekorda registreerimisel peab olema kohustuslik kõigile teenuseosutajatele. Ühtlasi toetame digisaatekirjade kasutuse edasist laiendamist kõigile eriarstiabi ravijuhtudele (k.a. asutuse sisene suunamine). Samuti anname oma panuse **üle-eestilise digiregistratuuri** käivitamiseks.
- Jätkame digiresepti infosüsteemi järjepidevat arendamist. Plaanis on avaliku teenusena juurutada **e-ravimileht arstide ja apteekide tarkvarades**.
- Inimeste terviseandmed peavad olema õigustatud osapooltele kättesaadavad ja kvaliteetsed (struktureeritud, kindlas raamistikus, masinloetavad vmt). Selleks on vajalik e-tervise infosüsteemi terviklahenduse loomine, mis on andmevahetuseks erinevate süsteemidega integreeritav.
- Riigi- ja tervishoiusüsteemidega suhtlemine peab olema mugav nii teenuseosutajatele kui ka inimesele. Arendame partneritele antavat tagasiside süsteemi, et tagada terviklik ülevaade ja võimalused eneseanalüüsiks. **Haigekassa ja partnerite vahelise suhtluse toetamiseks loome partnerihalduse infosüsteemi**, mis aitab kaasa partnerite ja lepingu andmete keskele haldamisele, lepingute täitmise jälgimisele ja partneritega seotud infovahetusele.

Loome kindlustatutele ja tööandjatele suunatud **iseteenindusportaali**, kuhu koondame kõik pakutavad e-teenused ning arendame selle kliendi ja haigekassa vajadustele vastavaks kahepoolseks suhtluskanaliks.

- Selleks, et ravikindlustuse süsteem oleks veelgi läbipaistvam ja erinevatele osapooltele oleks võimalik anda selge ja terviklik ülevaade ravikindlustusressursside kasutamisest tuleb parendada andmete kättesaadavust ja finantsnäitajate infograafilist kuvamist. Jätkame tagasiside ja aruandluse eesmärgil erinevate infograafiliste lahenduse edasiarendamist ravikindlustuse andmete interaktiivseks avaldamiseks ja visualiseerimiseks.

Tuleviku vaates on inimesele oluline veelgi patsiendikesksem lähenemine:

- Selleks on vajalik isikupõhine patsiendikäsitlus, mis põhineb automaatsel, tsentraliseeritud ja personaalsel arstiabil ning tugineb läbi patsiendi infosüsteemi **isikupõhisele otsustustoele** (vastavalt haigustunnustele saab läbi keskse süsteemi inimene diagnoosi).
- Ravikindlustuse poolt pakutavate teenuste kättesaadavuse tagamiseks on oluline **kaugteenuste ja sellele põhinevate e-teenuste järjepidev arendamine**. Kaugtervishoiu arendamine on seejuures oluline eelkõige esmatasandi teenuse kättesaadavuse parendamiseks ning tervise- ja sotsiaalteenuste integratsiooni toetamiseks. Samuti tuleb arendada kaugteenustel põhinevate lahenduste, nt videokonsultatsiooni ja e-visitide, e-nõuande, laiemat rakendamist.
- Oluline märksõna tuleviku vaates on **proaktiivne arstiabi**, mis põhineb innovaatilisel ja **individuaalsel nutirakendusel terviseinfo edastamiseks**. Seda on võimalik teostada läbi kehal kantavate nutiseadmete (nutikellad, sensoritega käevõrud) , mille abil saab perearstile operatiivselt edastada inimese terviseinfot.
- **Oma tervise aktiivseks juhtimiseks on vajalik e-tervise lahendustega integreeritav patsiendi iseteenindusportaal**, mis toimib kahepoolse suhtluskanalina (tagasisidestamine) ja kaasab patsienti haiguste ennetuse- või raviprotsessi.